

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrupedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Caput I. De Ruminantibus Cornigeris in genere.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

HISTORIAE NATVRALIS DE QUADRUPEDIBUS

LIBER II.

De Quadrupedibus bisulcis.

TITULUS PRIMUS

De Bisulcis terrestribus.

CAPUT I.

De Ruminantibus Cornigeris in genere.

Aldrov.
de Bisulcis
l. 1. c. 1.

Hactenus Solipedum historiam persecuti sumus: sequuntur *Bisulca*: Graecis διχάλη et διαχιδῆ, quae ungulam dividere in facris legimus, quod multifida, quamvis pedes in digitos scissos habeant, facere non dicuntur. Duo talium invenio genera, *Terrestre* nempe et *Aquaticum*. Ex terrestribus alia *ruminant*, alia *non*. Ex illis, quae ruminant, quaedam sunt *Cornigera*, quaedam *non cornuta*. Illa in genere et in specie considerabimus. *Ruminantia* autem illa vocamus, quae pabulum semel deglutitum, mox ad os regurgitans, revolvunt. Unde Ruminationis actum, Apuleius rumigare, Quintilianus et Plinius, remandere, Graeci μῆρυκαίνειν, μῆρυκάν, παρὰ τὸ μῆρυν, quod est revolvere, dixerunt. Latinorum quidam a loco, ad quem fursum ad os repellitur, id est, a rumine, quod, ut ait Festus, locus est in ventre, quo cibus demittitur, et unde redditur, deduxerunt. At Servius a ruma, quae rumis, et frumen aliis, quam ait eminentiorem colli partem esse, ad quam demissus cibus, a talibus animantibus revocatur: Mercurialis vero ab erumnis, quod Arnobius scribat, erumnas esse prima in gurgulionibus capita. *Necessariam* autem hisce animantibus ruminationem esse, tum exinde colligas, quod durioris pabulo vescantur; tum ex eo, quod superioris mandibulae dentibus careant, et inferior-

Festus de
verbor. si-
gnificat.
Varro l. L.
1. 2.

Arnob. l. 7.
contra
gentes.

res minime habeant ferratos. Inde factum, ut dentium defectum *ventrium multitudinem* natura pensaret. Sunt enim talibus quatuor, *κοιλία* nempe, *κενὸν φάρος*, *ἐχίνος*, *τὸνιστρον*, seu venter, reticulum, omasum, abomasum. Gula ab ore incipiens ad pulmonem septemque transversum deorsum tendit: hinc se ad *ventrem* applicat *maiores*, qui partem interiore asper interceptusque est, ac prope gulae commissuram, sinum sibi adnexum habet, quem ex argumento *reticulum* appellant. Est enim ventri similis extrinsecus, intus reticulis mulierum implexis, magnitudine multo, quam venter maior. Hunc excipit *omasum* parte interiore asperum, cancellatum, crustatum, magnitudine reticuli. *Abomasum* venter ab eo alius iungitur, magnitudine amplior omaso, forma oblongior, cancellis intus et crustis multis, magnis, et levibus innormatus, mox intestinum consequitur. In prima alvi cavitate rudis adhuc esca ceratur, quin et festucae et vix lacerati furculi. In secundo amplius conficitur cibus, et magis adhuc in tertio elaboratur, ut in novissimo tandem concoctio absolvetur, ubi in cremorem lacteum abit. Nec tamen sola illa, quae superiore dentium ordine carent, ruminant. Ruminant namque inter pisces *Scarus*, quod obtusos dentes habeat; inter animalia, *mus vulgaris*, et *Ponticus*, *lepus* et *cuniculus*, ut in Levitico habetur,

Aristot. H.
A. l. 2. c.
ult.

Aristot. H.
A. l. 9. c.
ult.

Modum et viam ruminationis si inquiras, cibum remansum ex uno ventre in alium mitti, quousque a postremo in intestina labatur, respondet Aristoteles. Galenus ait, primo ex ventriculo revomi in os: deinde ab ore in reticulum; inde in omasum, tandem in abomasum mitti. Post lactationem ruminare incipiunt, et septenis mensibus, cicures intellige, ruminant. Gregales levius minusque tempus, quia foris pastuntur. Hieme tamen magis, quam caeteris anni temporibus, videnturque non minus ruminando, quam edendo delectari. Quietem tum posse, vel exindeliqet, quod in mandris plerumque id muneris obeant, iacentia. *Lace*orum solum coire, ipsaque coagulum in omaso habere, et lacte abundare, ab Aristotele proditum. Causas omnium alibi exponeamus. *Cornua* ruminantibus Camelum si excipias, data sunt, defensionis et offensionis gratia. Nutrimentum quod ad superiores dentes, quibus carent, abire debebat, in cornua abit, suntque multiplicis differentiae. Nec alibi maior lascivia naturae luit animalium armis. Sparfit haec, inquit Plinius, in ramos, ut cervorum: aliis simplicia tribuit, ut in eodem genere subulonibus ex argumento dictis; aliorum finxit in palmas, digitosque emisit ex eis, unde platycerotus appellant. Dedit ramosa capreis,

sed parva, nec fecit decidua: convoluta in anfractum arietum generi, ceu caestus daret, infesta tauris. In hoc quidem genere et foeminis tribuit: in multis tantum maribus. Rupicapris in dorsum adunca; Damis in adversum. Erecta autem rugarumque ambitu contorta, et in leve fastigium exacuta, ut lyras diceret, Strepiceroti, quem audacem Africa appellat. Mobilia eadem, ut aures, Phrygiae armentis. Troglodytarum in terram directa, qua de caula, obliqua cervice palcuntur. Aliis singula, et haec medio capite aut naribus: iam quod aliis ad incursum robusta, aliis ad ictum, aliis adunca, aliis ad iactum plurimis modis, supina, conversa, convexa. Omnia in mucronem migrantia. Haec Plinius, qui differentias a colore omisit. At is quoque variat. Nonnullis est simplex, albus, nigricans, cinereus, flavescent: aliis varius, ut in singulis speciebus ostendetur. Habent et proprias quasdam corporis partes cornigera, ut talum et sebum: habent et communes, sed situ differentes, ut uterus, lien, mammae. Lien plerisque rotundus: *Intestina* ampliora: *Mammae* caeque binae inter femora. *Uterus*, acetabula habet, dum partum gerunt. *Talo* quoque permulta instructa sunt, eundemque cruribus posterioribus continent.

Sed de his in speciebus plura.

CAPUT II.

De Ruminantibus Cornigeris in specie.

ARTICULUS I.

De Bove domestico.

Aldrov.
Hist. Quadrup. l. 2.
c. 1.

Et tantum de animalibus quadripedibus bisulcis ruminantibus et cornigeris in genere. Species si attendas, sunt inter ea, *Bos*, tam domesticus, quam silvestris, *Ovis*, *Capra* et *Hircus*, tam domesticus, quam silvestris, *Cervus*, *Tarandus*, *Alce*, *Rhinoceros*. A Bove autem merito incipimus, animali, quod sibi omnia fere, quae ad victum nos et reliqua reposcimus, vendicat. Cuncta

certe legumina frumenta, ut verbis Vegetii utar, bobus merito aratrisque debentur. Vinearum ipsarum usus periret, nisi eorum adminiculis carpenta sudarent. Quid de diversorum munerum comparatione referamus, dum inter mobilia, et quicquid gravius est, absque vehiculis pene reddatur immobile? Reliqua omnia animalia, ipsaeque cohortales aves, ex eorum capiunt labore sub-

Veget. in prologol.
2. Veterinariae.